

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Mobilita Studentů – programy a jejich vnímání
a naplňování**
Michaela Karlová

Plzeň 2011

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

**Mobilita studentů – programy a jejich vnímání
a naplňování**

Michaela Karlová

Vedoucí práce:

Mgr. Alena Pařízková

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2011

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2011

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Aleně Pařízkové za odborné vedení mé práce a za udělování cenných rad a připomínek.

OBSAH

1	ÚVOD	1
1.1	CÍL	2
2	TEORETICKÁ ČÁST	3
2.1	MIGRACE	3
2.2	VZDĚLÁNÍ.....	5
2.2.1	<i>Boloňský proces</i>	7
2.3	STUDENTSKÁ MOBILITA	8
2.3.1	<i>Základní cíle studentské mobility</i>	10
2.3.2	<i>Kategorie studentské mobility</i>	11
2.3.3	<i>Studentská mobilita a její přínos a náklady pro studenty</i>	12
2.3.4	<i>Vyvážející země</i>	14
2.3.5	<i>Hostitelské země</i>	15
2.4	ERASMUS.....	16
2.4.1	<i>Program Erasmus</i>	17
2.4.2	<i>Cíle programu Erasmus</i>	18
2.4.3	<i>Účastníci programu Erasmus</i>	19
2.4.4	<i>Podmínky pro vysílané studenty</i>	21
2.4.5	<i>Podmínky studijního pobytu</i>	21
2.4.6	<i>Finanční zajištění studijního pobytu</i>	22
2.4.7	<i>Některé výsledky výzkumů programu Erasmus</i>	22
3	METODOLOGIE	25
3.1	PŘÍSTUP.....	25
3.2	POSTUP	25
3.3	RESPONDENTI A JEJICH VÝBĚR	27
3.4	ETIKA	27
4	EMPIRICKÁ ČÁST	28
4.1	ANALÝZA DAT	28
4.2	MOTIVY PRO PŘIHLÁŠENÍ A ABSOLVOVÁNÍ PROGRAMU ERASMUS ...	28
4.2.1	<i>Pojímání Erasmu</i>	28

4.2.2	<i>Motivy k participaci na programu Erasmus</i>	29
4.2.3	<i>Očekávání studentů</i>	30
4.2.4	<i>Shrnutí</i>	31
4.3	FUNGOVÁNÍ PROGRAMU ERASMUS A JEHO NAPLŇOVÁNÍ STUDENTY	31
4.3.1	<i>Obeznamenost s programem</i>	31
4.3.2	<i>Zařizování před odjezdem do zahraničí</i>	33
4.3.3	<i>Zařizování po návratu ze zahraničí</i>	35
4.3.4	<i>Shrnutí</i>	36
4.4	PRŮBĚH STUDENTSKÉHO PROGRAMU ERASMUS	37
4.4.1	<i>Průběh pobytu</i>	38
4.4.2	<i>Volný čas</i>	40
4.4.3	<i>Shrnutí</i>	42
4.5	ZPĚTNÉ HODNOCENÍ PROGRAMU ERASMUS	43
4.5.1	<i>Odpovídal program Erasmus očekávání a jeho veřejné prezentaci?</i>	44
4.5.2	<i>Zkušenost s programem Erasmus</i>	45
4.5.3	<i>Shrnutí</i>	46
5	ZÁVĚR	47
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	49
7	RESUMÉ	53
8	PŘÍLOHY	54
8.1	TABULKA Č. 1	54

1 Úvod

V dnešní době je velký zájem o migraci. Vzniká celá škála teorií, které se vztahují k migraci. Ekonomicky orientované teorie migrace se častěji snaží zodpovědět otázku motivu k migrování, jak probíhá rozhodování jedince. Dále pak řeší odchod jedince a ekonomickou stránku zabydlování se. Antropologické teorie migrace se snaží zachytit sociální a kulturní změny, které vedou k opuštění jednoho kontextu a vstoupení do jiného. Pro sociology je důležitá otázka týkající se toho, proč se migrace vyskytuje a jak přetrvává v čase. [Brettell, Hollifield 2008: 4-5]

Téma *Mobilita studentů - programy a jejich vnímání a naplňování* jsem si zvolila, protože je pro nás jakožto studenty vysokých škol aktuální. Studentská mobilita vlastně znamená studium na zahraničních univerzitách. [Messer, Wolter: 2005: 2] Studentská mobilita je často vnímaná jako velmi vhodná cesta, která umožňuje studentům lepší přístup ke studiu, než mají doma. A to zejména v případech, kdy je to mobilita z rozvojových zemí do ekonomicky a akademicky rozvinutým zemím. [Rivza, Teichler 2007: 457-458] Studentskou mobilitu pojmám jako dočasnou migraci studentů.

Je dobré téma mobility studentů pojmout trochu jinak než o něm slyšíme a čteme, protože studentská mobilita je pojmána jako příležitost, která umožní studentovi rozšířit obzory skrze kontrastující akademické prostředí. [Rivza, Teichler 2007: 458] Studentské programy jsou prezentovány jako výukové, ale podle mého názoru už tak nejsou pojmány studenty. Proto bych se na toto téma chtěla ve své bakalářské práci zaměřit. Myslím si, že je dobré analyzovat přístup samotných studentů. Primárně se ve své práci zaměřuji na studijní program Erasmus a na jeho pojmání studenty oproti jeho vnější prezentaci.

Ke sběru dat jsem si zvolila kvalitativní výzkum, kde jsem využila metodu rozhovoru. Využívala jsem polostrukturované rozhovory, kde jsem měla již některé hlavní otázky připravené, abych nezapomněla

na nic, co pro mne bylo důležité. Dotazovala jsem se celkem deseti respondentů, pro které jsem měla jediné kritérium, museli absolvovat program Erasmus a to ne více než před třemi lety.

Ve své práci nejprve uvádím vysvětlení, co znamená termín migrace. V rámci této kapitoly objasňuji, že pojmy migrace a mobilita pojmám jako synonyma. Poté se věnuji vzdělání, jelikož si myslím, že se mého tématu týká, protože studentská mobilita by měla fungovat hlavně jako pro prohloubení vzdělání. Vzdělání je v dnešní době velmi důležitou součástí života. Dále následuje kapitola o studentské mobilitě, která je jednou z hlavních částí mé práce. Studentská mobilita je bezesporu významnou částí studentova vzdělávání. Na konec uvádím program Erasmus, kterým se primárně zabývám ve svém výzkumu a vysvětluji, co vlastně tento program je a poté přicházím k empirické části.

1.1 Cíl

Hlavním cílem mé práce je poukázat na to, jak studenti program Erasmus vnímají. Zajímají mne motivy studentů, které je vedly k tomu, aby se do zahraničního studentského programu Erasmus přihlásili a absolvovali jej. Chtěla bych také ukázat, jak funguje tento program a jak je studenty naplňován. Studentů se v rozhovorech budu ptát, jak probíhal jejich zahraniční pobyt, jak ho oni skutečně naplňovali a jak by zpětně hodnotili jejich pobyt v zahraničí.

2 Teoretická část

2.1 Migrace

Migrace je v současnosti charakterizována zejména změnou. [Janků 2006: 13] „*Povaha migrování se s měnícími se možnostmi toku zboží, peněz a lidí proměňuje, stejně jako se mění vnímání migrace moderními společnostmi a s tím související politická regulace migrace*“ (Janků 2006: 13). Migrace nabývá v posledních letech stále více významů. [Janků 2006: 13]

Migrace znamená stěhování, změnu lokace v prostoru. [Uherek 2005: 258] Mezinárodní migrace neznámá většinou jednoduché individuální jednání, kdy se osoba rozhodne, že se přestěhuje kvůli hledání lepších životních šancí a rychle se asimiluje v nové zemi. Migrace je spíše kolektivní jednání. [Castles, Miller 2003: 21]. Současné pohyby jsou následkem různých příčin. Například bychom mohli migraci obecně definovat jako tok lidí z chudého Jihu na bohatý Sever. Jinak řečeno západoevropské země, USA a jiné imigrační země lákají pracovní a politické migranty na svá území. Ale nevábí všechny, především vysoce kvalifikovanou část migrujících. Tento tok probíhá například kvůli disproporci v bohatství a kvůli odlišné výši životní úrovně daných společností. [Drbohlav 2001: 19]

Migrační aktivity jsou součástí lidských adaptačních strategií, neměli bychom je chápat jako anomálii a nebo je chtít zastavit. [Uherek 2005: 272]

Mezinárodní migrace je závislá na velkém množství různých elementů. Vliv na migrační toky má například demografický kontext, ekonomické a sociální podmínky, historické vazby dané země a různé kulturní faktory. Proces globalizace byl například důležitým faktorem k rozšiřování lidské mobility. Urychlil se tak rozvoj migrace. [Bonifazi 2008: 107]

Migrace je charakteristická pro globálního města. Dnešní nenásilná migrace má většinou význam odchodu za modernějšími podmínkami života. Migrace tak opět nastiňuje diskusi o sociální nerovnosti a spravedlnosti. Migrace by nemohla existovat bez struktury národních států. [Janků 2006: 24]

Při migraci se setkáváme spíše se snahou zůstat v cílové zemi jen krátkodobě a zvýšit tak sociální a ekonomický status doma. [Drbohlav 2001: 22] Přesto však nemáme nikdy záruku, že se migrující do domovské země vrátí.

Migrace souvisí s politickou, ekonomickou a sociálně-kulturní regulací pohybu mezi státy a s podmínkami pobývání na státním teritoriu. Jako migrace bývá v politice i v sociálních vědách souhrnně označována dobrovolná migrace. Ale můžeme se setkat i s migrací nucenou, jako je uprchlictví. Pro migraci vytváří rámec politická regulace pohybu lidí za hranice národních států. V diskursu politické regulace migrace je terminologie migrace určována dvěma podmínkami, a to tím, jestli došlo k překročení hranic národního státu. A za druhé, zda se jedná o dobrovolné nebo nucené stěhování. [Janků 2006: 14-16]

V současnosti je pojem migrace ukotven v diskursu politické organizace světa. Organizace spojených národů (OSN) definuje migraci jako delší než jednoroční pobyt jedince za hranicemi státu, než ve kterém se narodil. Tím je potvrzeno pojmání migrace jako abnormální situace, vybočení z přirozeného stavu, ve kterém lidé žijí ve státech, kde se narodili. [Janků 2006: 14] „*Statistiky OSN definují migranta jako člověka, který žije mimo své rodiště*“ (Janků 2006: 14). Rozlišují přitom migranty a uprchlíky. [Janků 2006: 18]

Hlavní rozvoj evropské migrace byl způsoben spojováním zemí do Evropské unie (EU). V rámci Evropské unie máme možnost volného pohybu, která se týká všech členů EU. [Bonifazi 2008: 107]

V literatuře se můžeme setkávat s odlišnými definic toho, co je migrace a co mobilita. Mobilita je například definována tak, že označuje favorizovaný vnitřní pohyb členů státního či mezinárodního společenství za účelem zvyšování hospodářské produktivity. [Janků 2006: 14] Přesto bych zde chtěla objasnit, jak ve své práci rozumím výrazům mobilita a migrace. Nedělám zde žádné rozdíly mezi těmito pojmy. Studentskou mobilitu pojmám, jak jsem již zmínila v úvodu, jako dočasnou migraci. Tudíž ve své práci tyto dvě slova zaměňuji. Přesto se však v literatuře málokdy setkáme s termínem studentská migrace, domnívám se, že je to důsledek toho, že mobilita má daleko pozitivnější konotace než migrace.

2.2 Vzdělání

Touto kapitolou bych chtěla upozornit na důležitost vzdělání v současnosti. Vzdělání není důležité jen pro jednotlivce, ale pro celou společnost. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 205] Vědění se stalo vzácným statkem, těžce se získává a obětavě se pěstuje. [Liessmann 2008: 98]

„Vysoké školy patří mezi nejstarší instituce, které přežily od středověku“ (Guri-Rosenblit, Sebkova, Teichler 2007: 11). Přesto většina vysokoškolských institucí, které fungují v současnosti, byly založeny až ve 20. století. Od konce druhé světové války se zvyšuje zájem o rozšíření přístupu k vysokoškolskému vzdělávání. Setkáváme se také s názorem, že rozšíření vysokoškolského vzdělávání bude velmi významné pro hospodářský růst a hybnost. Dále také bude žádoucí zvyšující se rozmanitost vzdělávání. [Guri-Rosenblit, Sebkova, Teichler 2007: 11]

Bez ohledu na organizace vzdělávacích služeb, které jsou námi přijaté, se zdá, že stojíme vždy na křižovatce dvou různých typů logiky. Tyto dva typy logiky je někdy obtížné sladit. Je zde logika žáků jako jednotlivců a jejich rodičů. Chtějí mít volnou ruku při výběru vzdělávání.

Chtějí si vybrat typ školení, který nejlépe vyhovuje jejich vlastním cílům. Druhá logika je logika demokratické společnosti. Tato logika chce používat vzdělávání k rozvoji hospodářství tak, že bude podporovat základní politické a sociální instituce a jejich související politická rozhodnutí. Tyto dva přístupy nejsou nutně kompatibilní. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 205-206]

Vzdělání je v podstatě služba. Kdybychom mohli rozhodovat bez pravidel a omezení, tak bychom si vybírali služby podle výnosů a nákladů, ať už finančních nebo sociálně-kulturních. Vybírali bychom si služby, o kterých se domníváme, že je získáme, a to okamžitě nebo postupem času. Ale vzdělání má své přínosy také pro společnost, ne jen pro jednotlivce. Vzdělávání rozvíjí výrobní prostředky. Čím je vyšší průměrné vzdělání pracovní síly, tím je více efektivní učení, replikace procesů a snadnější šíření inovací. Tyto výhody jsou pozitivní externality. Jsou spojovány s lepšími intelektuálními schopnostmi prostřednictvím vzdělávání. Vzdělávání také zvětšuje schopnost jednotlivce k socializaci a k tomu být lepším členem společnosti. Tudíž bychom mohli říct, že vzdělávání přispívá k sociální soudržnosti. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 206]

Vzdělání není čistě veřejný statek. Přístup ke vzdělávacím službám může být omezený a tyto služby mohou být produkovány soukromě. Vzdělání a další odborné přípravy by měly být částečně dotované. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 206]

Na studentskou mobilitu můžeme nahlížet jako na jeden z mnoha aspektů, který zdůrazňuje, že je vyšší vzdělání nejen v Evropě, ale také v mnoha jiných částech světa, stále méně formované jeho národními podmínkami. Národní vysokoškolská vzdělávací politika, stejně jako strategie a aktivity v rámci individuálních institucí vyššího vzdělání, se stále více dívají za národní hranice. [Rivza, Teichler 2007: 458]

„Přestavba evropského postsekundárního vzdělávacího sektoru dohodnutá evropskými ministry školství v roce 1999 v Boloni, která se

řídila především angloamerickým vzorem třístupňového systému, byla nesená myšlenkou vytvořit jednotný evropský vysokoškolský systém, aby se zvýšila srovnatelnost a tím mobilita vědců a studentů“ (Liessmann 2008: 73).

2.2.1 Boloňský proces

Ministři Francie, Německa, Itálie a Velké Británie, kteří jsou zodpovědní za vysoké školství, podepsali v roce 1998 v Paříži u příležitosti 700 let pařížské Sorbonny Společnou deklaraci o harmonizaci výstavby Evropského systému vysokého školství - Sorbonnskou deklaraci. [MŠMT] V tomto procesu byl navržen jednotný rámec evropského vysokého školství. [Liessmann 2008: 73] O rok později 30 evropských zemí, včetně České republiky, podepsalo Boloňskou deklaraci. Boloňská deklarace je akční plán rozvoje vysokých škol k vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání od roku 2010. Cílem spolupráce je zpřehlednit systémy vysokoškolského vzdělávání v Evropě skrze strukturované studium, skrze srovnatelné a čitelné diplomy i zaváděním kreditních systémů. Tím se otevřela cesta ke vzájemnému uznávání studia v zahraničí a mobilitě studentů a akademických pracovníků. Důraz se klade na zabezpečení kvality vysokoškolského vzdělávání. [MŠMT]

„Dnes je do Boloňského procesu zapojeno 46 zemí Evropy, mezinárodní organizace zastupující vysokoškolské instituce, studenty, zaměstnavatele, agentury kvality a v neposlední řadě pak Evropská komise, Rada Evropy nebo UNESCO“ (MŠMT).

Boloňský proces je pojímán jako pro všechny nový závazný pořádek evropského vysokého školství. Rovná se zřeknutí se národních kompetencí v oblasti vzdělání ukotvených v právním řádu Evropské unie. Avšak v tomto procesu je argument ohledně naplňování mobility slabý. Studenti nevyužívají tolik programy z ekonomických důvodů a kvůli

nedostatku času při bakalářském studiu. Dle kritiků by se vysoké mobility mohlo dosáhnout i jinými prostředky. Zavádění krátkého studia zaměřeného na profesní praxi změnilo univerzitu daleko trvaleji než ostatní předchozí formy. [Liessmann 2008: 73-74] Liessmann [2008: 77] uvádí, že sjednocování, které má podporovat mobilitu ji naopak podvazuje, což se potvrzuje, když se neoficiálně přiznává, že v programech Erasmus jsou pro stipendisty zdaleka největším přínosem večírky.

2.3 Studentská mobilita

Studentská mobilita je v podstatě studium na univerzitách jiných než instituce, ve které student původně imatrikuloval. Studentská mobilita byla po dlouhou dobu důležitým elementem v plném akademickém vzdělání. [Messer, Wolter: 2005: 2]

„*Studentská mobilita není nový fenomén: experti říkají, že je to již záležitost středověkých univerzit*“ (Teichler 1996: 153). „*Historikové tvrdí, že asi jedna desetina studentů na středověkých univerzitách přišla z jiných zemí*“ (Rivza, Teichler 2007: 459). Ve 20. století odchází studenti ze svých zemí a studují v zahraničí část nebo celé jejich studium. Například, studenti z rozvojových zemí odchází do bohatších zemí s větší kvalitou vyššího vzdělání, aby vylepšili své vyhlídky. Studenti z industrializovaných zemí odchází studovat do zahraničí jen na krátkou dobu oproti studentům z rozvojových zemí. [Teichler 1996: 153]

V posledních letech za podmínek expanze vysokoškolského vzdělávání se problémy a možnosti spojené s mobilitou studentů jistě podstatně změnily. Mění se ekonomické a sociální uspořádání světa bezprostředně směřuje k tomu, čemu říkáme „vzdělaná společnost“. [Rivza, Teichler 2007: 459]

Studentská mobilita je pojímána jako relativně dobře zdokumentovaný trend, který neustále roste a je viděn jako velmi žádoucí. Přesto když se na studentskou mobilitu podíváme blíže,

naznačuje nám to, že tyto informace jsou v mnoha ohledech nejisté a nepotvrzují konzistentní růst podle různých měření a opatření. Cíle mobility se neustále mění. Jsou tu také příslušné příležitosti a problémy související se studentskou mobilitou, které se mění. Na vyšší vzdělání je aktuálně pohlíženo jako na rapidně globalizované. Plán vyššího vzdělání v Evropě, Boloňský proces, bude dělat vyšší vzdělání v evropských zemích atraktivnější pro studenty z jiných částí světa a usnadní intra-evropskou studentskou mobilitu. Podmínky, procesy a výsledky se nápadně liší z hlediska toho, jestli je studentská mobilita vertikální nebo horizontální. Vertikální studentská mobilita znamená pohyb, při kterém se směřuje k ekonomicky vyspělejšímu a akademicky vyššímu systému. Horizontální studentská mobilita znamená, že mezi zeměmi nebo institucemi je více méně rovná úroveň akademické kvality. [Rivza, Teichler 2007: 457]

Mobilita je vnímaná jako vhodná příležitost, která umožňuje akademicky lepší přístup ke studiu než je doma. A to zejména v případě vertikální studentské mobility z rozvojových zemí k ekonomicky a akademicky rozvinutým zemím. Horizontální mobilita, mobilita mezi zeměmi a institucemi vysokoškolského vzdělávání, které mají více méně stejnou úroveň ekonomického vzestupu akademické kvality, je vnímaná jako příležitost k rozšiřování obzoru skrze kontrastující akademické prostředí a k rozšíření mezikulturního porozumění. Horizontální mobilita se stává známá jako dočasná mobilita, což znamená mobilita na studijní periodu spíše než na celý studijní program, mezi ekonomicky rozvinutými zeměmi. [Rivza, Teichler 2007: 458]

Studentská mobilita slouží různým účelům, jak pro studenty, tak pro instituce vysokoškolského vzdělávání a jejich zemím jako celku. Cíle a skutečné aktivity studentské mobility se mění v průběhu času. Přesto studentská mobilita s sebou nese i jistá negativa. Studentská mobilita je například vnímaná jako únik mozků, brain drain, komercializace nadnárodního vysokoškolského vzdělání. [Rivza, Teichler 2007: 458-460]

2.3.1 Základní cíle studentské mobility

Můžeme pozorovat čtyři různé cíle studentské mobility. Za prvé, univerzity s velmi dobrou reputací a pracovníci přitahují studenty z jiných zemí, kteří se snaží těžit z více kvalitního studia, než mají doma. Nebo se vzdělávají v nějaké specializované oblasti, která není dostupná doma. Tato vertikální mobilita je známa již od 19. století a dodnes hraje důležitou roli. Podle velkého množství mobilních studentů je studium v zahraničí prvním možným krokem, který směřuje k migraci. [Rivza, Teichler 2007: 459]

Za druhé, někteří studenti tráví dobu jejich studia v sousední zemi, protože je to většinou méně riskantní volbou, přičemž motivy se mohou lišit. Tento typ studentské mobility je většinou horizontální. Má dlouhou tradici a může být pozorovaný v různých oblastech v rámci Evropy. Úsilí o podporu a usnadnění intra-evropské mobility je bráno jako prostředek k utváření podobného pochopení sousedských vztahů v rámci Evropy nebo jako krok směrem k evropské integraci. [Rivza, Teichler 2007: 459-460]

Třetím cílem studentské mobility je mobilita krátkodobá. Nejlépe funguje, když je to mobilita horizontální. To znamená, že studenti odchází do země s podobnou kvalitou studijního programu a mají podobné schopnosti jako domácí studenti. Tento cíl je podporován hlavně programem Erasmus, který se zaměřuje na krátkodobou mobilitu v rámci Evropy od roku 1987. [Rivza, Teichler 2007: 460]

Za čtvrté si musíme uvědomovat, že v posledních letech vzrostl zájem univerzit v ekonomicky rozvinutých zemích přitahovat zahraniční studenty z finančních důvodů. Instituce vysokoškolského vzdělávání různých zemí se snaží přilákat velké množství zahraničních studentů. Zahraniční studenti jim slouží jako prostředek ke zvýšení akademické reputace, což se opět může ukázat jako ekonomicky výhodné. [Rivza, Teichler 2007: 460]

2.3.2 Kategorie studentské mobility

Uvádím zde dva druhy studentské mobility a to studentskou mobilitu spontánní a dočasnou. Ve svém výzkumu jsem se zabývala studentskou mobilitou dočasnou, přesto si myslím, že je dobré okrajově zmínit, že se objevuje také finančně nepodporovaná mobilita studentů, i když v menší míře.

2.3.2.1 Spontánní studentská mobilita

Spontánní mobilita je mobilita studentů, která není závislá na organizované finanční a strukturální podpoře. [Gordon, Jallade 1996: 133] „*Spontánní studentská mobilita je stále marginálním fenoménem. Evropská integrace by mohla těžit z více rozvinutých výměn v oblasti vzdělání a odborné přípravy*“ (De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 205). Je možné, že spontánní studentská mobilita je stále marginálním fenoménem z důvodu, že většina studentů nemá zdroje financí k tomu, aby odešla studovat do jiné země. A proto je pro studenty důležitá dočasná mobilita.

2.3.2.2 Dočasná mobilita

Dočasná mobilita v rámci Evropy roste. Evropa zaznamenala rostoucí podíl zahraničních studentů, přesto však podíl zahraničních nebo mobilních studentů na celém světě stagnuje. Studenti ze zemí střední a východní Evropy si velmi cenní akademických a profesionálních hodnot. Přesto vezmeme-li to celkově, zdá se, že tato hodnota došla k poklesu mezi moderními společnostmi a institucemi vysokoškolského vzdělávání, stává se více internacionální v mnoha ohledech. Zdá se, že Boloňský proces a hlavní globalizační trend podporuje studentskou

mobilitu v mnoha ohledech. Bohužel však zároveň nastavuje nové bariéry v jiných ohledech. [Rivza, Teichler 2007: 457]

Krátkodobá intra-evropská mobilita se rozšiřovala díky plánu organizace Erasmus od roku 1987. Schéma Erasmu pro mobilitu studentů je obecně vnímáno jako úspěšné. Erasmus se stal mimořádně populární, přestože jeho byrokratické postupy byly často kritizovány jako přílišné a stipendia pro studenty zahrnují pouze část dodatečných nákladů na studium v zahraničí. Krátkodobé studium v jiných evropských zemích je stimulováno pro účely akademického zlepšení, kulturního obohacení a zlepšení znalosti cizího jazyka. Dále také obohacuje evropské dimenze vysokoškolského vzdělávání. Individuální kooperující instituce vysokoškolského vzdělávání a oddělení si mohou volně nastavit více specifických cílů. Starají se, aby zjednodušily život a studium mobilním studentům. Instituce vysokoškolského vzdělávání se snaží zajistit uznání studijních úspěchů po návratu ze zahraničí. [Rivza, Teichler 2007: 464]

Studenti z rozvojových zemí se zapisují do kompletního studijního programu Erasmus. Samy instituce vysokoškolského vzdělávání berou iniciativu a posílají studenty do zahraničí na část jejich studia. Koncept zahraničního studia na krátkou dobu získal popularitu v USA krátce po druhé světové válce, kdy studenti jezdili hlavně do Evropy. V Evropě se tato myšlenka začala rozvíjet až v roce 1970 v důsledku znepokojení, že by počet studentů studujících v zahraničí mohl poklesnout mezi rapidním růstem globálního množství studentů. Program Erasmus je součástí téměř každého studentského stipendia. [Teichler 1996: 153]

2.3.3 Studentská mobilita a její přínos a náklady pro studenty

Díky prudkému nárůstu počtu výměnných studentských programů v posledních letech se popisují výnosy, které získali mobilní studenti. [Messer, Wolter: 2005: 2-3]

Mobilita má hodnotu sama o sobě. Studenti, kteří absolvovali studium v jiném státě, jsou schopni vyslat pozitivní signál. A to zejména v případě, když absolvují studium v zemi, která je členem většího ekonomického subjektu, jako je EU. V profesionálních podmínkách je mobilita vidět na individuální úrovni. Mobilita nám dá možnost jednat samostatně a adaptovat se k různým socio-ekonomickým prostředím a kulturám. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 208-209]

Studie prezentovaná v článku *Are Student Exchange Programs Worth It?* zkoumá, do jaké míry má vliv výměnný semestr na akademické a profesní kariéry absolventů vysokých škol. Ukázalo se, že výměnné semestry mají pozitivní vliv například na nástupní platy, avšak za té podmínky, že jsou studentům uznané všechny výměnné semestry. [Messer, Wolter: 2005: 16]

To, že krátkodobě mobilní studenti v rámci Evropy absolvovali studijní pobyt v zahraničí, může být užitečné také při procesu hledání práce. Pokud jde o příjmy a postavení, studenti, kteří byli dříve mobilní, nevnímají žádnou výhodu oproti nemobilním studentům. Avšak téměř 20% profesionálně působí v zahraničí několik let po promoci v porovnání pouze asi ke 3% z původně nemobilních studentů. Evropská unie rozšířila podporu pro studentskou mobilitu. [Rivza, Teichler 2007: 465]

Přínosy mobility mohou být také socio-kulturní. Přitažlivost neznámého a rozdíl mezi zeměmi pomáhá zlepšovat a rozšiřovat způsoby myšlení. Tím, že studenti poznávají nové různé životní styly, sociální systémy a struktury společnosti, dochází k jejich obohacení. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 209]

Přesto však se studentskou mobilitou nepřichází jen přínosy pro studenty, ale studenti musí čelit i s tím spjatými náklady. Studenti, kteří se zúčastní studentské mobility, musí něco investovat, ať už jsou to materiální věci nebo nemateriální. Mobilita přináší přímé finanční náklady, a to především proto, že znamená pohyb. Závisí to zejména na tom, kde člověk žije a na umístění vysokoškolských institucí. Dalšími náklady

mohou být investice do jazykového vzdělávání. S těmi se setkáváme zejména jako s požadavkem od hostitelských zemí. Nepeněžní náklady se týkají odloučení od rodin studentů a od jejich sociálního prostředí. [De Ville, Martou, Vandenberghe. 1996: 209]

2.3.4 Vyvážející země

V kontextu výzkumu studentské mobility je zájem také soustředěn na tzv. „vyvážející země“. Je zřejmé že, studium v zahraničí ovlivňuje nejen samotné studenty, ale také země, z nichž pochází. Termín vyvážející země (exporting countries) jsem přejala z článku '*Spontaneous Student Mobility in the European Union: a statistical survey*'. [Gordon, Jallade 1996: 149] Vyvážející země nebo-li také bychom mohli říkat domovské země, jsou země, kde studenti žijí a ze kterých odjíždí studovat do jiných zemí, ať už na část nebo na celé jejich studium.

Můžeme rozlišit čtyři druhy vyvážejících zemí. Prvním typem vyvážejících zemí jsou země, kde odchází velké množství studentů do zahraničí, protože v jejich zemi je nedostatek vhodných škol. Tím je například Řecko. Je to hlavní vysílající země. Druhý typ se týká zemí, které mohou přijímat pouze nízký počet mobilních studentů z důvodu jazykové bariéry. Proto se tyto země staly vyvážejícími. Jsou to Dánsko, Nizozemsko a Portugalsko. Do třetího typu vyvážejících zemí spadá Německo a Španělsko. V obou zemích jsou motivace studentů pro studium v zahraničí vysoké. Univerzity těchto zemí mají potíže se získáváním zahraničních studentů. Překážkami mohou být například jazyk, požadavky na přijetí, doba studia. Poslední zemí je případ Irsko. Irsko je hlavní vysílací země, navzdory přitažlivosti anglického jazyka. Velké množství irských studentů odchází studovat například na britské univerzity, kde získávají své tituly. Děje se to zejména kvůli nedostatku míst v Irské republice, kde je vysoká konkurence. [Gordon, Jallade 1996: 149] Avšak tato mobilita se vztahuje k celkovému studiu v zahraničí, nikoli ke studentské mobilitě v rámci krátkodobých programů.

Vyvážející země budou těžit ze studentské mobility, pokud se studenti, kteří studovali v zahraničí, vrátí zpět do domovské země po dokončení studia. Domácí národ bude využívat výhod lidského kapitálu bez placení za vzdělávání studentů. Vyšší kvalita lidského kapitálu působí příznivě na celou ekonomiku. Výhody, které získají mobilní studenti, budou mít dopad na země, kde pracují. Ale studenti se nemusí vrátit do země původu. Na to neexistuje žádná záruka. Ztráta domácí elity je obvykle známá jako „brain drain“. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 211]

2.3.5 Hostitelské země

V kontextu studentské mobility se také můžeme setkat se zájmem o hostitelské země. Hostitelské země jsou země, do kterých studenti odjíždí na část nebo celé jejich studium. Hostitelská země může nabídnout například disciplíny, které nejsou v zemi studentů. Dále pak kvalita nabízeného studia může být vyšší než ve vlastní zemi studentů. A tak mobilita umožňuje studentům sledovat studium nebo získávat kvalitní vzdělání, které hledají. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 208]

„Studenti dávají přednost studiu v zahraničí v hostitelské zemi, jejíž jazyk je široce známý a který se učili“ (Teichler 1996: 158).

Mobilní studenti volí své hostitelské země na základě kombinace „pull“ faktorů, faktorů lákajících jedince do určitého prostoru. Mezi nejsilnější pull faktory patří například jazykové schopnosti, kulturní aspirace, reálná či předpokládaná atraktivita vysokoškolského vzdělání v hostitelské zemi, náklady atd. Faktor jazyka, zdá se, hraje velmi důležitou roli ve formování studentova rozhodnutí. Ale samozřejmě to není jediným faktorem. Dalšími důležitými faktory jsou transparentnost a pružnost dodávek kurzů, pracovní podmínky. Organizovaná mobilita by měla přinést více vyvážený obraz než mobilita spontánní. A to z toho

důvodu, že je založena na koncepci výměny studentů. [Gordon, Jallade 1996: 150]

Studentská mobilita nepřináší výhody pouze studentům, ale také hostitelským zemím. Jednou z nejdůležitějších výhod je pověst. Jestli je vzdělávací systém viděn zahraničními studenty jako atraktivní, přitahuje pak kvalitní zahraniční studenty. Díky zahraničním studentům získávají vysokoškolské instituce důvěryhodnost sponzorů. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 209-210]

V roce 1993-94 fungovaly jako přijímací země pro mobilní studenty zejména dvě hlavní země. Těmito zeměmi byly Velká Británie a Francie. [Gordon, Jallade 1996: 148]

2.4 Erasmus

Množství studentů participujících v programech zaměřujících se na mobilitu v rámci EU, se značně zvýšilo díky programům, jako jsou Erasmus, Lingua, Comett a Tempus. [Gordon, Jallade 1996: 133]

„Program Erasmus byl spuštěn v roce 1987. ERASMUS je jménem známého středověkého učenice a akronym jména programu: European Community Action for the Mobility of University Students“ (Teichler 1996: 154). Program Erasmus poskytuje studium v jiné zemi v periodě tří měsíců až jednoho roku. [Teichler 1996: 154]

Erasmus je program vzdělávání a odborné přípravy. Zaměřuje se na mobilitu a spolupráci ve vysokoškolském vzdělávání v Evropě. Program Erasmus je určený pro vysokoškolské studenty, kteří si přejí studovat a pracovat v zahraničí, pro vysokoškolské pedagogy a školitele z podniků, kteří chtějí vyučovat v zahraničí. Dále pak pro vysokoškolské pracovníky, kteří mají zájem o vzdělávání v zahraničí. Erasmus také podporuje spolupráci vysokoškolských institucí formou intenzivních programů. [NAEP]

2.4.1 Program Erasmus

Poradní orgán programu Erasmus se skládá ze zástupců vlád a vysokých škol ze všech členských zemí. Tento poradní orgán se schází dvakrát ročně za účelem projednávání zásad, provozních režimů, úspěchů a problémů týkajících se Erasmu. Žádosti o finanční podporu a pro další specifické účely jsou posílány do Bruselu. V Bruselu má úřad Erasmu na starosti administrativní procedury. Instrukce vyššího vzdělání, které přidělují granty, mají také pravomoc nominovat studenty na stipendia. [Teichler 1996: 155]

Studentské výměnné pobyty v rámci programu Erasmus začaly již na podzim roku 1978 a v roce 1994 se rozhodlo, že tyto aktivity budou připojeny do programu Socrates. Program Socrates sjednocuje všechny podpůrné aktivity EU v oblasti vysokoškolského vzdělávání pod jednu administrativní střechu a také podporuje širší okruh univerzitních kooperativních aktivit. [Teichler 1996: 155]

Komise Evropského společenství (ES) publikuje data o vývoji programu Erasmus. Tyto publikace ukazují růst z přibližně 5000 studentů Erasmu v prvním roce k okolo 128 000, včetně Lingua studentů, v následujících osmi letech. Publikace jsou vydávány každý rok. [Teichler 1996: 157]

Participační oddělení vytvořila celou řadu ustanovení pro přípravu studentů na studium v zahraničí. Dále také poskytla administrativní a akademické rady a podporu pro přicházející studenty. [Teichler 1996: 163]

2.4.2 Cíle programu Erasmus

Studijní zahraniční programy jsou založeny na zkušenosti. Jejich cílem je zvyšovat znalosti studentů. Jejich snahou je, aby studenti porozuměli různým kulturám a společností. [Teichler 1996: 163-164]

Mezi cíle programu Erasmus patří zlepšení kvality a zvýšení objemu mobility studentů a zaměstnanců v rámci Evropy, chce zlepšit kvalitu a zvýšit objem multilaterální spolupráce mezi vysokoškolskými institucemi v Evropě. Dále mu jde o zvýšení úrovně transparentnosti a slučitelnosti kvalifikací vysokoškolského vzdělávání v Evropě a také o zlepšení kvality a zvýšení objemu multilaterální spolupráce mezi vysokoškolskými institucemi a podniky v Evropě. [NAEP]

Podíváme-li se za charakteristiky tohoto programu, můžeme nalézt hlavní osu schématu programu Erasmu. Erasmus se zejména snaží podporovat regionální mobilitu spíše než mobilitu globální. Koncentruje se na kooperativu mezi evropskými státy, které sdílí běžné kulturní charakteristiky a politické zájmy a mají podobné vyšší vzdělání. Na mobilitu mezi zeměmi s odlišným vzdělávacím systémem a kulturou se tolik nezaměřuje. Erasmus se soustředí na podporu dočasného studia v zahraničí. Program Erasmus podporuje zejména kolektivní mobilitu. Podporuje mobilitu a kooperaci v rámci posílání a přijímání studentů. Erasmus podporuje „kurikulární integraci“. Kurikulární integrace je zaměřena na společné nebo koordinované akademické aktivity mezi partnerskými odděleními a dále také na začlenění dočasné doby studia do učebních osnov domácí země. Erasmus má inkluzivní přístup k přechodnému období studia v zahraničí. Klíčové kritérium pro udělení podpory je uznávání úspěchu po návratu ze studia v zahraničí. Dočasné studium v zahraničí je vysoce ohodnoceno v domovské zemi. Stává se nejúčinnějším, když je akceptováno jako rovnocenné ke studijnímu období doma. [Teichler 1996: 155-156]

Erasmus by mohl představovat dobrý příklad, na kterém bychom mohli ukázat některé mýty, které obklopují zahraniční pobyty

a hypermoderní vztahy. Zejména kdyby byla dána studentům možnost, aby se zamysleli nad svými vlastními postoji a názory, které o Erasmu mají. [Dervin 2007: 120-121]

2.4.3 Účastníci programu Erasmus

Na rozdíl od jiných cizinců se zdá, že studenti Erasmu mají dobrý obraz v hostitelských zemích. Nejsou vnímáni jako turisté nebo migranti. V hostitelské společnosti se reprezentují obvykle pozitivně. [Dervin 2007: 118]

Do programu Erasmus se mohou zapojit instituce a jednotlivci z vysokých škol a vyšších odborných škol. Do institucí se řadí vysoké školy, a to státní, veřejné i soukromé. Dále vyšší odborné školy a zprostředkovatelské organizace. Mezi jednotlivce se řadí studenti, pedagogové a další zaměstnanci. Jednotlivci účastníci se aktivit programu Erasmus jsou vybíráni školami, kde pracují nebo studují. [NAEP]

Program Erasmus zahrnoval od roku 1992 12 zemí Evropského společenství. Dále pak také Rakousko, Finsko a Švédsko. Tyto tři státy se staly členy EU v roce 1995. A také zahrnoval Švýcarsko, Lichtenštejnsko a Norsko. Mezi podzimem 1987 a létem 1994 studovalo v zahraničí okolo 212 000 studentů, a to díky grantům z programu Erasmus. Finanční prostředky pro studentské stáže jsou poskytovány podle vzorce, který bere v úvahu počet 18-25letých a počet studentů z evropských zemí. [Teichler 1996: 158] Teichler [1996: 158] uvádí, že v roce 1992/93 pochází v rámci EU 19% ze zúčastněných studentů od německých a francouzských škol, 18% od britských, 12% španělských, 11% italských, 7% nizozemských, 5% belgických a mezi 2% a 3% jsou dánské, řecké irské a portugalské instituce.

Teichler [1996: 159] ve své studii dále ukazuje, jak se studenti účastníci se Erasmu liší oborově: 22% studentů Erasmu studovalo

ekonomii a byznys, 12% zahraniční jazyk, dalších 9% byli Lingua studenti, 10% studovali inženýrství, 9% sociální vědy, 8% právo a 30% jiné obory.

Mohli bychom identifikovat tři kategorie mobilních studentů. První kategorií jsou *pevní cizinci*. Pevní cizince se stěhují do odlišných zemí a plánují tam zůstat. Tudiž si v cizí zemi najdou práci, založí rodinu a naučí se místní jazyk. Zapadají do hostitelské země. Druhou kategorií jsou *šumiví cizinci*, kteří by měli být ve vyšším vzdělání. Jsou to mezinárodní studenti. V hostitelské zemi zůstávají alespoň dokud nezískají celý stupeň vzdělání. Mohou se naučit místní jazyk. Také mohou být řazeni k místním lidem. Poslední kategorií jsou *tekutí cizinci*. Když přijedou do hostitelské země, mají obvykle dané datum odjezdu. V hostitelské zemi jsou jen jako dočasní cizinci. [Dervin 2007: 119]

Příslušnost k jedné z těchto kategorií má dopad na zkušenosti, které mají studenti v hostitelských zemích. Velké množství Erasmus studentů věří, že budou patřit do první skupiny pevných cizinců. Předpokládají, že budou jednoduše umístěni v té hostitelské společnosti. [Dervin 2007: 119] Myslím si, že je to velice individuální. Podle mého názoru většina Erasmus studentů spadá do kategorie tekutých cizinců, cizinců, kteří přijedou a za nějaký čas zase odjedou, jsou tam jen na dočasnou dobu svého studia. To, jestli v dané hostitelské zemi zůstane nebo nezůstane, záleží na mnoha různých faktorech. U českých studentů by nejspíše také nejlépe vyhovovala definice tekutých cizinců, kteří jedou do zahraničí studovat jen na část svého studia. Zatím jsem se nesešla s nikým, kdo by v hostitelské zemi zůstal. Čímž ale neříkám, že to není možné.

V své studii Dervin [2007: 119] ukázal, jak jsou na jedné straně vztahy Erasmus studentů popisovány jako rodinné. Na druhou stranu však studenti cítí, že jsou izolováni před stykem s místními studenty a naplňují spíše definici pevných cizinců. Když mluví studenti o vztazích s jinými Erasmus studenty, pohybují se ve svých výpovědích v rozmezí

slov, jako je přítel a pouhý známí. Dále jsou z jejich výpovědí identifikovatelné výrazy jako je povrchnost a únava, kterou pociťují při nekonečných setkání s mnoha novými lidmi. [Dervin 2007: 119]

2.4.4 Podmínky pro vysílané studenty

Studenti, kteří vyjíždí na studijní pobyt do zahraničí, musí být zapsáni do akreditovaného bakalářského, magisterského a nebo doktorského studijního programu na vysoké škole. Nebo musí být zapsáni ke studiu na vyšší odborné škole. Studenti mohou studovat prezenční, kombinovanou a také distanční formou studia. Dále musí být studenti zapsáni minimálně ve druhém roce studia. [NAEP]

2.4.5 Podmínky studijního pobytu

Délka studijního pobytu je minimálně tři měsíce (nebo jeden akademický trimestr) a maximálně dvanáct měsíců. Studijní pobyt musí být realizován na základě bilaterální smlouvy mezi institucemi, které vlastní Erasmus University Charter. Studenti nemohou před nebo během pobytu v zahraničí studium na domácí vysokoškolské instituci přerušit nebo ukončit. Neplatí se žádné poplatky zahraniční instituci za výuku, zkoušky, přístup do knihoven a nebo laboratoří. Avšak instituce může požadovat zaplacení malých částek stejně, jako to požaduje od domácích studentů. Jsou to například členství ve studentských uniích nebo za fotokopie. [NAEP]

Student musí mít před odjezdem schválený a podepsaný plán studia na zahraniční instituci. Po ukončení studia si student musí vyžádat potvrzení o délce studia a výpis výsledků zkoušek. Jestliže student splní předepsané povinnosti, pak mu musí být studijní pobyt Erasmus plně uznán. [NAEP]

Uznání studijního pobytu v zahraničí po návratu je vysoce ceněn v rámci Erasmus programu. Důraz na uznávání je založeno na předpokladu, že doba studia v jiné zemi je nejen vnímána jako doplňování znalostí, ale že bude přijata jako normální a nedílnou součástí studia, jeli studium úspěšně prováděno v hostující zemi jako náhražka studia periody doma. Uznání je klíčovým kritériem pro udělení stipendií programu Erasmus. [Teichler 1996: 166]

2.4.6 Finanční zajištění studijního pobytu

Studenti obdrží stipendium od vysílající instituce, které se poskytuje formou paušální částky na měsíc pobytu v zahraničí. Poskytované stipendium nemusí pokrýt všechny náklady na studium v zahraničí. Jedná se pouze o příspěvek. Student se může zúčastnit studijního pobytu i jako zero-grant student. To je student, který má stejná práva a povinnosti jako řádný Erasmus student, ale nedostává od vysílající instituce stipendium. Nejčastěji se tohoto statusu využívá k prodloužení pobytu studentů, kteří chtějí v zahraničí zůstat déle. [NAEP]

Stipendia by měla hradit náklady na cestovné, nějaké náklady na život v zahraničí a občas zahrnují i jazykové kurzy. Tuto podporu dostávají studenti pouze tehdy, když jsou mobilní v rámci sítí oddělení inter-univerzitního kooperačního programu (ICP). ICP usnadňuje studentskou výměnu jak administrativně, tak akademicky. Studenti na hostitelských univerzitách neplatí školné. [Teichler 1996: 154]

2.4.7 Některé výsledky výzkumů programu Erasmus

Program Erasmus představuje velmi dobrou příležitost ke sbírání dat, zejména pro výzkumníky pracujících na mezikulturní komunikaci. A to z toho důvodu, že přivádí dohromady lidi z různých zemí. Tito lidé se pak stávají všudypřítomnými v institucích vyššího vzdělání. Tento

fenomén představuje velmi vhodné laboratorní prostředí, které je užitečné pro výzkum. Umožňuje zkoumání vytváření vztahů, adaptaci k hostitelské zemi a management identity. [Dervin 2007: 116]

Erasmus byl částí výzkumné agendy Dervina [2007: 116]. Zkoumal vývoj mezikulturních schopností finských studentů k francouzským, kteří byli v Erasmu ve Francii. Dále chtěl zjistit, jak příchozí studenti z Finska mluví na konci jejich zahraničního pobytu o čase a přátelství a reflektují vlastnosti různých národností. Také analyzoval, jak studenti používali francouzský jazyk a jak se francouzští studenti Erasmu vztahují k dennímu životu. Zejména se soustředil na to, jak studenti konstruují a vyjadřují své identity k jiným lidem a sami k sobě skrze výzkumné interview. V rámci Dervinova výzkumu vznikly dvě hypotézy. Za prvé, že studenti Erasmu jsou archetypy hypermoderních individuí. Druhou hypotézou Dervin ukazoval, že zkušenosti s programem Erasmus mohly být brány jako klidné dny hypermodernity. Erasmus může studenty připravit na dobré i špatné stránky hypermodernity v něčem chráněném a zábavném jako je laboratorní prostředí. [Dervin 2007: 116]

První aspekt, jak ukázal Dervin, je, že představy identity a kultury už nejsou tak validní. Představy identity a kultury jsou kritizovány v době, kdy všichni jednotlivci mají více identit, nejen jednu. Kultura a identita jsou nesprávně pojmenovanými, když navrhují jedinečnost a jednoznačnost. Hypermoderní jednatel si půjčuje z mnoha kultur a patří k nespočetně komunitám. Ale na druhou stranu se lidé uchylují k pevným identitám, k adaptaci a k distancování sebe sama. Toto uchýlení se k pevné identitě je reakcí na fenomén hypermodernity a jeho výsledné heterogenity. [Dervin 2007: 117]

Studenti programu Erasmus mají v hostitelských zemích často neobvyklé pozice, zejména proto, že v některých zemích je ubytování poskytnuto ve speciálně navržených oblastech kampusu a obytných oblastech. Tyto oblasti mají velký dopad na studenty. Obytné oblasti, jinak také heterotopie, jsou prostory, které drží studenty z dohledu

kontroly a nebo je skrývají. Studenti to vnímají jako znamení segregace. Může docházet k menší příležitosti, která by zajistila, aby se potkali s místními. [Dervin 2007: 118]

Hlavní důsledek heterotopie je neustálé násobení stereotypů týkajících se místních, jejich národnosti a studentů programu Erasmus. Dervin na základě analýzy dat ukázal, že studenti vytváří extrémně negativní stereotypy o studentech hostující země. Místní jsou viděni jako chladní a distancovaní. [Dervin 2007: 118]

Někteří studenti přiznávají, že se vědomě zkouší vyhýbat lidem z jejich země, když jsou v zahraničí. Chtějí se stýkat s lidmi z jiných zemí a mluvit cizím jazykem. Studenti se cítí trapně a jsou zahanbení, když připustí, že nebyli schopni setkávat se s místními a nenaučili se jejich jazyk. [Dervin 2007: 120]

Různé studie ukázaly, že téměř všichni zúčastnění studenti jsou velmi spokojeni se zkušeností s programem Erasmus. V průměru věří, že jejich studijní pokrok v zahraničí byl vyšší než by byl v odpovídajícím období doma. Velké množství studentů popisuje podstatné zlepšení znalosti jazyka hostitelské země. Okolo 70-80% ze studijních výsledků studentů, které získali v zahraničí, jsou uznávány po návratu. Okolo 20% studentů mají zkušenost s finančními, správními a ubytovacími problémy. O akademických problémech se mluví méně. [Rivza, Teichler 2007: 464]

3 Metodologie

3.1 Přístup

Ve své práci vycházím z fenomenologického přístupu. Hlavním cílem ve fenomenologickém zkoumání je popsat a analyzovat prožitou zkušenost se specifickým fenoménem, kterou má určitý jedinec nebo skupina jedinců. Chci porozumět významům, které fenoménu jedinec přikládá, konkrétně které přikládají respondenti programu Erasmus. Snažím se zachytit podstatu prožité zkušenosti respondentů. [Hendl 2005: 128]

Data jsou sbírána pomocí rozhovorů, kdy respondent popisuje svoji zkušenost a sděluje, jaký pro něj měla význam. [Hendl 2005: 128]

3.2 Postup

Pro zjišťování dat jsem si zvolila kvalitativní rozhovory a to konkrétně rozhovory polostrukturované nebo-li rozhovory s návodem. Návodem myslím to, že jsem měla předem připravené otázky nebo alespoň okruhy témat našeho rozhovoru. V rozhovorech byla respondentům dána volnost, aby se k danému tématu vyjádřili sami a spontánně. Návod mi měl pouze sloužit k zajištění toho, aby se dostalo na všechna pro mne zajímavá témata. [Hendl 2005: 174] Respondentů jsem se ptala na konkrétní otázky a nebo jsem se je snažila jen nasměrovat k danému tématu, aby mohli mluvit více samostatně.

V rozhovorech mě především zajímaly důvody a motivy, proč se daní respondenti přihlásili do programu Erasmus. Dále jsem se ptala na průběh jejich pobytu, protože mne zajímalo, jak program Erasmus funguje, co vše studenti musí splnit v rámci tohoto programu. Jako poslední jsem se zajímala o to, jak respondenti hodnotili zpětně jejich

zahraničí pobyt, jestli s ním byli spokojeni. V návodu jsem měla předpřipravené tyto otázky:

1. Jak chápeš program Erasmus?
2. Co byl prvotní impuls, aby ses přihlásil do tohoto programu?
3. Co jsi očekával od tohoto programu?
4. Byl jsi zcela seznámen s tím, jak tento program funguje a jak probíhá jeho naplňování?
5. Šel jsi do toho programu kvůli tomuto veřejnému definování Erasmu, nebo jsi o tomto programu měl jinou představu? Z jakého důvodu jsi absolvoval tento program?
6. Jak probíhal tvůj zahraniční pobyt v rámci Erasmu?
7. Musel si náležitě naplňovat všechny podmínky tohoto programu? Odpovídal pobyt veřejné prezentaci?
8. Odpovídal tvým představám tento pobyt?
9. Jak zpětně vidíš zkušenost s programem Erasmus??

Rozhovory probíhaly více méně bez problémů. Nebyly časově omezené, ale většinou trvaly 15 až 45 minut. Všechny rozhovory byly nahrávané na mobilní telefon a posléze jsem prováděla transkripci, kdy jsem rozhovory přepisovala do programu Microsoft Excel, abych s nimi mohla lépe pracovat.

3.3 Respondenti a jejich výběr

Jako svůj výzkumný vzorek jsem si zvolila deset respondentů. Mezi kritéria, která jsem si zvolila pro výběr respondentů, byla jen, aby dotazovaní prošli programem Erasmus a to ne více než před třemi lety. Nechtěla jsem více než tři roky z toho důvodu, že by mohlo dojít ke zkreslení dat a to nejen proto, že je to delší doba a respondenti by si to už nemuseli pamatovat, ale hlavně také proto, že podmínky, které musí splňovat, se mohou proměňovat.

Své respondenty jsem získala přes známé a metodou nabalování, kdy mi jeden respondent dal kontakt na dalšího. Věk ani pohlaví nebylo rozhodující. Moji respondenti se pohybují ve věku od 21 do 28 let. Polovina mých respondentů jsou muži a druhá polovina ženy. Toto nebyl záměr, jak jsem již zmínila dříve, na pohlaví mi nezáleželo. Všichni moji respondenti jsou studenti.

3.4 Etika

Všichni respondenti byli na začátku rozhovorů seznámeni s mými záměry, k čemu data sbírám a jak data budu využívat a zveřejňovat. Od všech dotazovaných jsem dostala svolení k tomu, že mohu používat ve své práci jejich křestní jména, věk a vše ostatní, co mi sdělili během nahrávání. Od všech jsem také dostala souhlas, že mohu rozhovory nahrávat a používat jejich celé výpovědi ve své práci.

Přestože mi respondenti dali souhlas, že mohu zveřejnit všechny osobní údaje, které mi poskytnou, rozhodla jsem se, že je všechny ve své práci nezveřejním. Chci tak zajistit alespoň částečnou anonymitu svých respondentů.

4 Empirická část

V této části již budu představovat svá data a závěry, ke kterým jsem na základě zpracování dat došla.

4.1 Analýza dat

Pro analyzování dat jsem si zvolila několik tématických bloků. V prvním bloku se budu soustředit na motivy a důvody, které vedly respondenty k tomu, aby se zúčastnili programu Erasmus. V druhém bloku jsem se zabývala fungováním programu Erasmus a jeho naplňování studenty. Dále jsem se ptala na průběh zahraničního pobytu studentů, a to jak v rámci školních záležitostí, tak i mimoškolních. A na závěr jsem zjišťovala, jak studenti zpětně hodnotí svoji zahraniční zkušenost.

4.2 Motivy pro přihlášení a absolvování programu Erasmus

První tématický blok se týká motivů a důvodů studentů pro absolvování programu Erasmus. Zajímalo mě, jak program Erasmus studenti vnímají, jak ho chápou a jaký byl prvotní impuls a pak další důvody k tomu, aby se přihlásili do studentského programu Erasmus.

4.2.1 Pojímání Erasmu

Studenti, respektive moji respondenti, pojmají Erasmus různým způsobem. Nejčastější odpovědí se nejspíše objevovalo, že Erasmus chápou jako dobrou příležitost k vycestování do zahraničí, kde mohou poznávat nové lidi, novou kulturu. Popřípadě se objevovalo i poznání formy učení v zahraničí, která není všude stejná. Jedna respondentka mi například řekla, že bez tohoto programu by bylo velmi obtížné studovat

v zahraničí, protože program Erasmus zajistí školu, zajistí ubytování a nějaké finance. Další uchopení tohoto programu bylo, že slouží ke zdokonalení jazyka a to i přesto, že se to nesmí u přijímacího řízení říkat, protože se počítá s tím, že studenti jazyk již umí. Erasmus se dá chápat buď jako čistě studijní program, s čímž jsem se setkala u minimálně odpovědí a nebo jak jsem již zmínila, slouží jako forma poznání. Pro jednoho respondenta je to také spíše program politické spolupráce:

Jára 25: „Tak já Erasmus chápu spíš než jako vzdělávací program jako program nějaký jako politický spolupráce, respektive nějakýho vytváření evropského národa, jo v podstatě snahou toho Erasmu je, aby ty studenti se skamarádili se studentama z jiných zemí a získali tím sympatie vůči tomu danému národu a vůči testování a.. byli jako blíž té myšlence evropanství.“

Podle mého názoru respondent Jára vystihl velmi výstižně podstatu programu Erasmus, přesto, že by měl být tento program prioritně vzdělávacím programem, slouží spíše jako kulturní program s hlavní funkcí sdružování evropského společenství.

4.2.2 Motivy k participaci na programu Erasmus

Prvotní motivy a celkově důvody k participaci na programu Erasmus byly taktéž různorodé, přesto však se opět sešly některé hlavní, které se objevovaly u více respondentů. Souviselo to vlastně s pojmáním Erasmu. Většina mých respondentů chtěla vždy někam do zahraničí v rámci školy a tak program Erasmus uvítali jako dobrou příležitost. Důležitým motivem pro absolvování programu Erasmus byl bezesporu jazyk. Téměř všichni respondenti si chtěli zlepšit své jazykové schopnosti. Také se objevila odpověď, že to bude vypadat dobře v životopise a dále

také, že motivem byla samostatnost, kdy je člověk v cizí zemi odkázaný sám na sebe a nemůže se spoléhat na rodiče. Pro příklad uvádím odpověď respondentky Jany, která měla čistě studijní motivy:

Jana 22: „(..), takže tam jakoby ten prvotní impuls byl určitě studijní, protože já jsem nevěděla vůbec jakoby co mě čeká, věděla jsem, samozřejmě všichni říkají jo je to supr je to supr, ale člověk, když prostě je vystresovanej, teď si říká, nikoho tam neznám, nevím, kde budu bydlet, nevím kolik co bude stát, s kým se tam budu jako bavit ty první dny, teď mi nepude internet první dny, co já tam jako budu dělat, tak já jsem z toho byla hrozně vystresovaná, to člověk těm lidem vůbec nevěří, že to bude úplně jako supr, ale já jsem se spíš těšila na to, že budu prostě studovat v tom jazyce a že budu dělat něco jako na víc. (..), to že se to pak vyvinulo tak, že to nebylo jenom o tom studiu, ale bylo to celý jako úžasný, tak to vyplynulo časem (..).“

4.2.3 Očekávání studentů

V rámci prvního tématického bloku mne také zajímalo očekávání studentů, a to zejména co očekávali od programu Erasmus. Většinou se očekávání respondentů týkalo nové zkušenosti a to jak zkušenosti s novou zemí, kulturou, tak s novými lidmi. Respondenti předpokládali, že se zlepší jejich zahraniční jazyk. Také čekali, že se osamostatní, protože jako studenti jsou pořád do jisté míry závislí na rodičích a tak vycestování do zahraničí na nějaký čas byla dobrá příležitost pro to, aby se museli postarat sami o sebe. Eva například čekala, že to v zahraničí bude žít, přesto se její očekávání zcela nenaplnilo:

Eva 21: „No asi jsem čekala, že to bude trošku divočejší ten život mezi těma erasmákama, protože jsem byla jako badík, starala jsem se o erasmáky, který přijeli sem k nám, a když jsem viděla jak si to užívali tady, tak jsem čekala, že tam to bude něco podobného, ale přišlo mi, že tam to bylo trošku víc mrtvý.“

4.2.4 Shrnutí

V prvním bloku jsem se zajímala o motivy a důvody, které vedly k participaci na programu Erasmus. Minulé průzkumy, které se týkaly motivů participace na programu, například ukázaly, že zlepšení znalosti cizích jazyků bylo primární motivací pro švýcarské studenty. Dále se objevovala touha na zlepšení jejich odborné znalosti. [Messer, Wolter: 2005: 3] Také se v mé práci ukázalo, že velmi silným motivem pro participaci na programu byl jazyk, kdy si studenti chtěli zdokonalit cizí jazyk. Přesto však touhu po odborném zlepšení jsem neidentifikovala, uvedla to jen jedna respondentka, ale nebyl to hlavní motiv pro její participaci na programu. Jako další hlavní motiv bych uvedla touhu po vycestování, poznání nové země, kultury a lidí. Dále také hrálo velkou roli osamostatnění se, protože člověk je v době zahraničního pobytu odkázán sám na sebe. Díky mobilitě získáváme schopnost jednat samostatně a adaptovat se k různým socio-ekonomickým prostředím a kulturám. [De Ville, Martou, Vandenberghe 1996: 208-209]

4.3 Fungování programu Erasmus a jeho naplňování studenty

Ve druhém tématickém bloku jsem se zajímala o to, jestli byli studenti seznámeni s tím, jak program Erasmus funguje a co všechno musí udělat, aby jim byl studijní pobyt v zahraničí uznán a dostali grant, tudíž jak program Erasmus funguje a jak je naplňován studenty.

4.3.1 Obeznamení s programem

Nejprve jsem se ptala respondentů na to, jestli byli seznámeni s tím, jak program Erasmus funguje a odpovědi mne docela překvapily. Většina respondentů toho zpočátku o programu moc nevěděla. Například Jára mi odpověděl takto:

Jára 25: „*Tak jako hodně povrchně. Věděl jsem, že někam přijedu, musím tam studovat a že zase odjedu.*“

Pouze jedna respondentka mi odpověděla, že seznámena s programem byla, protože její škola pořádala každým rokem workshopy, kde se o Erasmu dozvěděli vše, co potřebovali. Ostatní si hledali informace sami, ale to si myslím, že není nějaký závažný problém, protože jsou dobře dostupné, a to na internetu a na stránkách univerzit, jak sami zmínili někteří respondenti. Také se informovali u lidí, co už program Erasmus absolvovali.

Následně mne zajímalo, jestli věděli o tom, co všechno musí splnit, kolik kreditů musí přinést ze svého zahraničního pobytu. Většina respondentů byla zcela seznámena s těmito organizačními věcmi. Informace si v podstatě sháněli sami, ale nikdo s tím neměl žádný problém, protože je velké množství informací, jak jsem již zmínila výše, dostupných na internetu, na stránkách univerzit samotných a také velkou pomoc studentům poskytuje oddělení Zahraničních vztahů. Jediné, v čem se respondenti lišili, byly počty kreditů, které si museli zapsat a pak posléze přivést splněné. Většinou musí respondenti přivést 20 kreditů, přesto například studenti z FAMU nemuseli tohoto počtu dosáhnout:

Vladka 28: „*(...), ale tím, že jsem třeba nepotřebovala kredity, tím, že jsem jich měla dost tady ve škole, tak jsem se ani moc nestarala o to jako o to uznávání a tak.*“

4.3.2 Zařizování před odjezdem do zahraničí

Dále mne zajímalo, co všechno musí studenti zařizovat předtím, než odjedou v rámci Erasmu. Většinou se respondenti shodli na tom, že museli napsat nějaký životopis v angličtině, projít určitým konkurzem a pak, když byli vybráni, tak se museli spojit se zahraniční univerzitou, kdy následovalo další papírování. Přesto však měl každý jinou náročnost výběrového řízení.

Martin 22: *„To výběrový řízení bych řek, že bylo, co jsem slyšel třeba na ekonomce, tak tam to maj hodně jako hodně důsledný, dělaj nějaký různé zkoušky a pohovory a takhle, u nás to já jsem jenom podal přihlášku, pak jsme si jedno odpoledne sedli s nějakým tím vedoucím katedry, on řek ok ty jedeš ty jedeš ty jedeš, a nazdar. Takže to bylo úplně v pohodě a jediný, co jsem musel zařizovat bylo CVčko, jednak teda, asi jediný, co jsem dával k tomu výběrovému řízení, CVčko a možná nějakéj motivační dopis pár řádek, potom trochu víc papírování bylo s tou přijímací univerzitou, tam jsem musel poslat to CVčko, nějaký doložený předměty, co jsem studoval tady, co mám za sebou a s ubytováním bylo trochu starostí.“*

S ubytováním měli problémy nebo nějaké starosti téměř všichni respondenti, a tak v rámci tohoto tématického bloku jsem se zaměřila také na ubytování a dále také na finance. Zajímalo mě, jestli si ubytování sháněli sami respondenti nebo jim ho domlouvala univerzita. Ohledně financí jsem chtěla vědět, co všechno pokryje grant, který dostávají, tudíž i jak to ovlivňuje jejich život v rámci zahraničního pobytu.

Začnu nejprve ubytováním, protože to mi přišlo velmi zajímavé. V otázce ubytování se moji respondenti už trochu odlišovali. Některým studentům zařizovala ubytování zahraniční univerzita, jiným zase nějaká zahraniční agentura a někteří si ubytování museli shánět sami. Přesto však někteří z těch, co si ubytování sháněli sami, měli možnost bydlet

na koleji od univerzity, avšak z důvodu vysoké ceny si hledali něco jiného. Někteří byli s ubytováním spokojeni, jiní ne. Zaujala mě například zkušenost s ubytováním Pavla:

Pavel 23: „Ubytování jsem si zařizoval přes internet a bylo jako strašný no. (...) Já sem tam měl plíseň, smrad, dokonce jsem tam měl i škorpiona, no prostě to jsem přišel do kuchyně a na lince byl škorpion, tak jsem jako na to čuměl, jestli jsem někde ve filmu nebo jako co, že mi tam v kuchyni leze škorpion, ale.. jo tak jsme ho vyhodili, na zahradě běhaly krysy, když bylo otevřené okno, tak tam vběhlo stádo koček a Turci, s kterými jsem bydlel byli prasata a prostě hrůza, bydlení bylo strašný.“

Načež jsem se ho ptala, jestli by ubytování neměla zařizovat zahraniční univerzita:

Pavel 23: „My jsme měli možnost bydlet na koleji, ale mě bylo řečený taky od kluka, co tam byl přede mnou, že koleje nejsou dobrý řešení, protože tam je jako přísněj režim jako v podstatě že tam seš na pokoji kdoví s kým, a v podstatě nemůžeš tam mít žádný návštěvy a žádný alkohol, jo prostě mě bylo řečený, že na koleji být nemám a že se tam dá najít byt, jo tak jsem ho poslechl, jako jsem si říkal byl tam, ví o čem mluví, tak jsem ho poslechl no.“

V Pavlovo výpovědi můžeme pozorovat, na jaké zdroje je kladen důraz, když uvažují studenti o ubytování. Určitě primárním faktorem byly finance. Respondenti se snažili sehnat co nejlevnější ubytování, aby neutratili velké množství peněz, přesto ale někteří chtěli mít určitý komfort. Dalším, neméně důležitým, faktorem byl režim daného ubytování, kde si respondenti vybírali ubytování, kde budou svými pány a nebudou nijak zvlášť omezováni.

V souvislosti s ubytováním jsem se ptala také na finance, protože mi přišlo, že finance měly vliv na to, jak si potom studenti svůj pobyt užili. Také v otázce ohledně financí se odpovědi respondentů různily, ale ne ve velké míře. Většinou jsem se dozvěděla, že z grantu, který studenti dostanou, poplatí takových 60-70% výdajů. Někteří míň a někteří i víc, ale to už závisí na tom, jak moc si chtějí zahraniční pobyt užít. Pro jistotu zde chci objasnit, co si respondenti představují pod pojmem užít. Respondenti pod tento výraz zahrnují většinu mimoškolních aktivit, které v zahraničí vykonávají. Ať už se to týká cestování, sportu nebo posezení s přáteli v hospodě. Hodně studentů do zahraničního pobytu investuje ze svých financí a někteří se snaží šetřit, aby jim grant pokryl co nejvíce.

Vladka 28: „No pokryl, já jsem si sehnala byt, že to bylo v suterénu, a nebylo to úplně v centru, byla tam zima, ale bylo to právě levný, takže mi to pokrylo ten nájem, měsíčník na tramvaj, respektive na metro a to bylo tak více méně všechno no, zbytek jsem si musela hradit sama no, ale s tím, že jako potraviny tam jsou v podstatě stejně drahé jak tady, ale samozřejmě jako že nechodila jsem moc jako do hospod, že jsem jako nežila tím erasmáckým životem, na to bych to bych neměla no.“

4.3.3 Zařizování po návratu ze zahraničí

Jako poslední mě v tomto tématickém bloku zajímalo, co zpětně studenti museli zařizovat, aby jim byl zahraniční pobyt uznán a tudíž, aby jim nebyl odejmut grant. Poté, co se studenti vrátí ze svého zahraničního pobytu, musí doložit, že tam skutečně byli po celou dobu, dále musí doložit, že na zahraniční univerzitě získali určitý počet kreditů a ještě musí psát závěrečnou zprávu ohledně jejich pobytu v zahraničí. Většinou si tyto papíry zařizují sami, přesto se najdou univerzity, které i v tomto směru pomáhají studentům:

Zuzana 24: „No dostaneš transcript, transcript of record se to jmenuje, ten ti dají normálně na té univerzitě, zahraniční, jako na konci prostě ty jo, tak my jsme tam přišli, už jsme měli všechno splněno, odevzdali jsme studentskou kartu, oni nám dali papír, a nebo ne ten nám vlastně nedali, ten řekli, že odfaxují, takže to už pak vlastně nebylo na nás, my jsme ho měli do nějakého měsíce odevzdat, z toho jsme byli trochu teda nervózní, ale jako vůbec to na nás nezáviselo jo, a oni nakonec to fakt vyřídili prostě, úplně šlo to mimo nás jo, to asi taky záleží na té škole, fakt jako u nás to bylo tak, že hodně spolu fakt jako spolupracovali ty dvě zahraniční oddělení, spousta věcí šlo úplně mimo jo, že oni si to dost posílali mezi sebou a my jsme neměli moc ani zařizováno, no, jako vycházeli nám maximálně vstříc na obou stranách, jako vůbec si nemůžu stěžovat na nikoho. (..).“

4.3.4 Shrnutí

Ve svém druhém tématickém bloku jsem se zabývala fungováním a naplňováním programu Erasmus. Konkrétně mne zajímalo, jestli byli respondenti obeznámeni s tím, jak program Erasmus funguje a co všechno musí splnit, aby jim byl zahraniční pobyt uznán a aby dostali grant. Student musí mít před odjezdem schválený plán studia. [NAEP] Většina respondentů zezáčátku nebyla moc seznámena s fungováním programu, přesto si informace všichni samostatně vyhledali. Ohledně splňování požadavků měli poté všichni jasno, museli přivést určitý počet kreditů, který však neměli všichni stejný. Většinou musí studenti přivést 20 kreditů, aby jim byl grant ponechán.

Výběrové řízení bylo také různorodé, kde v rámci jednotlivých univerzit bylo rozdílně náročné. Výběrové řízení určitě ovlivní participaci na programu, když je složité, některé studenty to odradí od účasti na programu a naopak, kde je například malá participace a jednodušší výběrové řízení, může to studenty nalákat.

V rámci tohoto bloku jsem se zajímala i o financování studentů a o ubytování, protože to ovlivňuje jejich pobyt. Výše grantů má vliv celkově na průběh pobytu, protože ne všichni respondenti mohou

do pobytu vkládat další své osobní finance. Překvapilo mne, že ubytování v mnoha případech nezajišťovala zahraniční univerzita, přesto když ho zařizovala, ne všichni respondenti ho využili z důvodu vysoké ceny kolejí. Myslím si, že granty a ubytování nejsou moc dobře promyšlené. Někteří studenti byli nuceni hledat ubytování i z toho důvodu, že výše jejich grantu pokryla sotva kolejje, které jim nabízela univerzita. Problémy s ubytováním a financováním zmiňuje ve své studii také Rizva a Teichler [2007: 464].

Poslední mne zajímalo, co vše musí studenti doložit, když se vrátí do domovské země. Tady se odpovědi neodlišovaly, většinou je to potvrzení o absolvování předmětů a tudíž získaného počtu kreditů a dále potvrzení o délce pobytu v zahraničí. To se shodovalo i s tím, jak je to prezentované na internetu: Po skončení studentské periody v zahraničí si student musí vyžádat potvrzení o délce studia a výpis výsledků zkoušek. Po splnění předepsaných povinností mu musí být studijní pobyt plně uznán. [NAEP]

4.4 Průběh studentského programu Erasmus

Další tématický, a myslím si, že se dá říct nejdůležitější blok, se týkal celkově průběhu programu Erasmus. V tomto bloku jsem se zajímala o to, jak probíhal program Erasmus po té, co studenti přijeli do dané země. Zajímalo mě jak studium, tak jejich volný čas. Nejprve jsem začala otevřenou otázkou, jak probíhal zahraniční pobyt, kde jsem dala volnost respondentům, aby se sami vyjádřili ohledně toho, co jim přišlo důležité a potom jsem se ptala na další body, které mi přišly zajímavé.

4.4.1 Průběh pobytu

Odpovědi respondentů na průběh pobytu se většinou pohybovaly v rámci uvítacího týdne, kdy mi popisovali, jak se nejprve zabydleli a poté se seznamovali, jak se studenty, tak se školou. Do školy vlastně chodili v podstatě jako tady, v České republice, přednášky nebyly povinné, avšak téměř všichni na přednášky chodili. Objevovala se různá spokojenost se zahraničními univerzitami, kde se některé univerzity nezajímaly téměř vůbec o zahraniční studenty, některé na druhou stranu velmi ulehčovaly zahraniční život studentům. Například Eva porovnávala péči o Erasmus studenty v České republice a v Holandsku:

Eva 21: „Hm, no já jsem tam přijela až na konci toho představovacího týdne, nebo na konci, no prostě jsem tam nepřijela ten den, kdy to bylo oficiálně, takže už tam jakoby byly vytvořené skupinky studentů a pak se mezi ně už těžko dostávalo, takže to je jako to jsem trošku prohloupila no, a pak teda ten introduction week byl docela slabej oproti tomu, co jsem zažila tady, tam totiž neexistuje žádná organizace, která se stará o ty zahraniční studenty, jako třeba tady ESN, a nemaj tam ani zavedený buddy systém¹, takže vlastně ty zahraniční studenti musí všechno si zjišťovat sami, nikdo jim nepomůže a nikdo hlavně nedělá žádný program tam pro ty zahraniční studenty, takže vlastně jediná šance, jak se s nima dá, jak se dá prostě navzájem seznámit je buď prostě někde na kalbě ve městě nebo ve třídě ve škole, ale to zase není se všema, no a nebo teda tak nějak jako na koleji prostě, při žádných jakoby společných aktivitách tam vůbec nebyly, žádný organizovaný třeba od školy nebo to, že to bylo takový blbý, protože vím, že třeba tady v Čechách se organizujou nějaký párty a všechno možný pro ty erasmáky každej týden, no tak to tam vůbec není.“

¹ Buddy System je nezisková studentská organizace. Pomáhá zahraničním studentům, kteří sem přijedou na výměnný program, a to konkrétně s ubytováním, s orientací ve městě, ve škole, dále se v rámci Buddy Systemu pořádají různé výlety, sportovní aktivity a kulturní akce. [ESN VŠE Praha]

Uvádím zde i část odpovědi respondenta Honzy, který zakončil svůj popis takto:

Honza 23: „(...), ale jak říkám, já jsem tam nešel jako abych si tam postudoval prostě něco úplně úžasnýho, já jsem si to tam jel více méně užít no, když to tak řeknu.“

Z Honzovy odpovědi je patrné, že zahraniční studentský pobyt chtěl pojmout volněji a tak i jeho pobyt vypadal. Tím nechci říci, že nemusel nic splnit, jen si to nastavil tak, aby si to v zahraničí mohl užít.

Poté jsem se svých respondentů ptala, jak jejich pobyt probíhal poměrově časově, kde jsem chtěla zjistit, jestli studenti trávili více času ve škole nebo mimoškolními záležitostmi. Také jsem se zajímala o to, zda bylo studium v zahraničí náročnější než na jejich domovských univerzitách nebo zda bylo srovnatelné či dokonce volnější než zde v České republice.

Dozvěděla jsem se, že na některých zahraničních univerzitách měli jinak organizovaný semestr. Například ve Švédsku měli semestr rozdělený na dvě poloviny, kdy v první polovině měli studenti nějaké předměty, poté si z nich udělali zkoušky a v druhé polovině další předměty. Nebo ve Francii zase měli jeden předmět intenzivně, udělali z něj zkoušku a následně například další tři týdny měli zase jiný předmět. Díky tomuto systému neměli studenti takový stres na konci semestru, tudíž si mohli zahraniční pobyt více užít.

Někteří respondenti vypověděli, že měli míň školy a víc volného času a nebo to vycházelo tak přibližně nastejno. Všichni definovali studium jako méně náročné.

Honza 23: „No takhle, já jsem úplně zapomněl co je to učit se jako, to je úplně prostě, to je opravdu nezvyk, takže pro mě teďko naučit se na jednu zkoušku je úplně naprosto něco šílenýho, že je člověk prostě zlenošej, byly to pro mě v podstatě takový čtyři měsíce prázdnin, ten projekt, co jsme tam dělali byl víc do takovýho praktična, to znamená, že to spíš než učení byla taková práce, takže jakoby nebo nechci říct práce spíš taková praxe v tom programování dejme tomu, takže jako určitě jsme tam něco vytvořili, něco jsme tam dělali, ale že by tam vyloženě se člověk drtil, jako je zvyklej z tý FAVky, já nevím jak je to na jinejch fakultách, tak ten objem těch informací, který se člověk prostě musí naučit je velké, poměrně, takže to tam určitě nebylo, to bylo taky prostě způsobený tím, že jsme měli tři předměty, z čehož prostě dva byly triviální a jeden byl prostě jakoby finština a ta mě bavila, takže nemůžu říct, že bych tam výrazně nějak víc trávil času ve škole naopak jak říkám velkou částí byl ten projekt, kterej jsem dělal doma a neřek bych, že to studium je tam náročnější aspoň v tom Finsku, nemyslím si, ale fakt nemůžu to objektivně posoudit.“

Větší náročnost studia než v domovské zemi nezmiňoval téměř nikdo, kdo měl program Erasmus formou normálního studia, přesto já jsem měla jednu respondentku, která v rámci Erasmu dělala praxi a ta ji vážně musela splňovat:

Nikola 21: „No právě že to, že prostě co takhle znám erasmáky, tak ty právě znaj akorát ty párty z toho. My jsme tam vyloženě jako makaly no, protože, my jsme byly fakt hotový, protože ono bejt dvanáct hodin na nohách, já jsem teďko zrovna po jediný dvanáctce takže jsem úplně jako k.o. jo, takže člověk nemá ani jakoby náladu někam jít a tak(...).“

4.4.2 Volný čas

Poté jsem se ptala konkrétněji na jejich volný čas, ať už cestování nebo různé akce. Chtěla jsem také vědět, jestli byly tyto mimoškolní aktivity pořádané školou či někým ze školy, kdo se staral o Erasmus

studenty a nebo si plánovali akce studenti programu Erasmus sami. V této sekci se odpovědi také různily. Záleží na daném státu a univerzitě, protože některé univerzity měly určené studenty, kteří se starali o zahraniční studenty, pořádali různé akce a výlety. Většina studentů se snažila cestovat, když už byla v zahraničí s výjimkou například jedné respondentky, která ale byla v Německu, tak neměla tolik potřebu cestovat, protože Německo zná. Cestování, nebo spíše výlety, byly pořádány jak v rámci zahraničních univerzit, tak i sami studenti vyjížděli do různých měst. Tyto akce byly velmi ovlivněny i příjmy, které studenti měli, ať už granty nebo vlastními financemi.

Jára 25: „(...)a i třeba byl tam docela drahý, všechno tam bylo dražší než v Čechách, protože já jsem tam jel s tím, že jedu do chudší země, to znamená, že to bude levnější a ukázalo se, že to není vůbec pravda, naopak tam všechno bylo dražší, třeba pivo tam vyšlo na sedmdesát pět korun a myslím, no na sedmdesát pět korun.. a to ještě Istanbul je jako extra drahej, pak když jsem byl na východě Turecka tak už to všechno bylo lepší no. A co se týče mimoškolních aktivit, tak ta škola organizovala nějaký výlety, takže jsem byl třeba v Kapadokii, pak.. každé týden bylo nějaký filmový promítání, občas byl nějaké večírek, v podstatě každé měsíce pořádala ta škola pořádala nějaké výlet, já jsem byl jenom v tý Kapadokii, ale dalo se jet i dál, jinam, myslím, že jako ten program tam byl jako docela bohatej a hlavně se dalo chodit po tom městě, což tam.. to je ohromný a těch památek tam je příšerně.“

Pro příklad uvádím i úryvek odpovědi Jany, protože mě zaujalo, jak mluvila o společných akcích v rámci Erasmusu:

Jana 22: „(...)samozřejmě když už tam člověk je teď je tam se spoustou těch cizinců, tak jakoby ten alkohol je takovej je to takový to pojítka, zase na druhou stranu ty lidi se jdou spolu opít, při tom si spolu povídaj, já si nemyslím, že na tom bude něco špatnýho, a taky jsou ale lidi, který jedou jako vyloženě

jakoby jenom chlastat, ale furt musí domů ty kredity přivést a jako ono se sice bere ohled na to, když je člověk erasmák, tak se to bere tak jakože jo nestuduješ tady normálně, tak po tobě na tebe nebudeme mít až takový jako takový prostě požadavky, ale zase si nemyslím, že by to byla taková dávačka, jakože jo dáme ti to i když prostě vůbec nic neumíš, to bych jako neřekla, zase bude to různý stát od státu a univerzita od univerzity. Hodně je prostě rozdíl mezi tím mezi těma jednotlivěma státa, univerzitama a oborama.“

Myslím si, že tato výpověď je velmi trefná. Určitě systém uznávání zahraničního pobytu má velký význam v tom, aby studenti museli splňovat alespoň určitý počet kreditů, protože jak řekla Jana, tak někteří si své zahraniční studium představují jako prázdniny.

Jako poslední v tomto bloku mne zaujal vztah zahraničních studentů a studentů hostitelské univerzity. Někteří z mých respondentů, když mluvili o přátelství se studenty, se zmiňovali, že ta přátelství vznikala spíše mezi studenty v rámci programu Erasmus a že se k domácím studentům v podstatě nedostali. Domácí studenti si od nich drželi odstup a nestýkali se s nimi. Moji respondenti mají velké množství kontaktů, přesto snad nikdo nemluvil o tom, že by to byly kontakty přímo na studenty dané univerzity.

Ondra 23: *„Že Finové jsou uzavřený a prostě se s tebou nebaví, to znamená, že já jsem myslel, že prostě se tam se mnou budou bavit ty lidi v tý škole a tam prostě absolutně jako nezám jako z jejich strany, že oni tě prostě vůbec jakoby k sobě nepustí a absolutně tě jako ignorují a nemají ňák jako touhu se s tebou nějak bavit a jako tě poznávat.“*

4.4.3 Shrnutí

Další tématický blok se týkal průběhu programu Erasmus poté, co studenti přijeli do cílové destinace. Po příjezdu respondentů se většinou

konal uvítací týden, kdy měli respondenti příležitost poznat, jak to na dané univerzitě chodí, seznámit se s učiteli, se spolubydlícími a se spolužáky. Na průběh zahraničního pobytu měli velký vliv tamní univerzity a studenti. Některé univerzity se snaží všemožně ulehčit studentům život, některé nejsou podle mého názoru stále připravené na pomáhání studentům, jak v administrativních věcech, tak v seznamování s dalšími studenty a ve volnočasových aktivitách. Studenti chodili v podstatě do školy stejně jako tady, přesto však studium v zahraničí bylo méně náročné než zde. Většina studentů využívala různé akce, když byly pořádané od školy a to ať už cestování nebo posezení s ostatními studenty. Většinou si ale dělali vlastní programy, cestovali sami, a různé párty pořádali v rámci menších skupinek, kde se lépe znali. Z finančních důvodů pořádali hlavně různé akce na kolejích. Většinou se moji respondenti stýkali spíše s dalšími studenty z programu Erasmus, protože studenti daných univerzit o ně nejevili takový zájem. To se potvrdilo i ve studii od Dervina, kdy studenti cítí, že jsou izolováni před stykem s místními studenty a plní sen pevných cizinců. V datech například studenti vytváří extrémně negativní stereotypy o studentech té země. Místní jsou viděni jako chladní a distancovaní. [Dervin 2007: 118-119] Všichni respondenti se svůj zahraniční pobyt snažili co nejvíce užít, bylo pro ně primární poznání než studium, přesto si byli vědomi, že musí absolvovat předměty a přivést určitý počet kreditů domů.

4.5 Zpětné hodnocení programu Erasmus

Posledním tématickým blokem je zpětné hodnocení jejich pobytu. V tomto tématickém bloku jsem zjišťovala, jak zpětně hodnotí studenti svůj zahraniční pobyt, jestli odpovídal jejich představám a jakým způsobem by definovali zkušenost spjatou se zahraničním pobytem a popřípadě co jim přinesl tento pobyt v rámci Erasmusu.

4.5.1 Odpovídal program Erasmus očekávání a jeho veřejné prezentaci?

Nejprve jsem se ptala, jestli zahraniční pobyt v rámci Erasmu odpovídal očekávání studentů. V této sekci jsem se dočkala různých odpovědí. Někteří žádné představy neměli. Jiní byli z Erasmu nadšeni a pár respondentům dokonce zahraniční studium v rámci Erasmu jejich očekávání převýšilo:

Zuzana 24: *„Ty bláho, to převýšil ještě nastokrát, nádhera, prostě, fakt paráda jako, já jako vůbec si nemůžu stěžovat, já jsem se vrátila úplně nadšená prostě supr.“*

Ale také jsem se setkala s respondenty, kteří nebyli až tak nadšeni ze své zkušenosti:

Eva 21: *„Hm, no čekala jsem trošku vyspělejší jakoby to Holandsko, v oblasti technologií hlavně, já když jsem viděla prostě ten internet na těch kolejích, tak jsem myslela, že se zblázním, protože jsem prostě nebyla zvyklá na to, že internet nefunguje, že internet když se připojí celá kolej, tak že vypadne, takže to bylo takový zajímavý, no ale jinak toho určitě nelituju“.*

Dále jsem se dotazovala většiny respondentů, zda program Erasmus odpovídal jeho veřejné prezentaci, tomu, že je to vzdělávací program. Většinou je to podle toho, jak si to daný student udělá, jak celkově daný student k tomu přistupuje. Ve větší míře respondenti odpovídali, že jim to přineslo i něco do vzdělání, přesto to však nebylo to hlavní v rámci tohoto programu.

Zuzana 24: „Nemůžu říct, že by mi to nic nedalo, ani jako co se týče vzdělání, to právě taky ne, jenom jsem to poznala z jiného úhlu, úplně jinak, jiný prostě styly, jiný lidi a jiné přístup, ten přístup byl dost jiný teda. Ale to bylo dost jako daný taky tou školou, oni si za to platí dost nehorázný prachy a bylo to znát, že je to o něčem jiným, tak ale zase to taky chápu no, ty učitelé jsou taky jiný, když mají víc peněz, je to jako všechno se všim a hrozně se to povedlo no. Prostě pohádka.“

Pavel 23: „Tak ono to asi záleží na každém, jak si to udělá no, ale jo myslím, že je to prezentovaný vcelku trefně, i když bych to možná spíš označil jako kulturní, kulturně vzdělávací než čistě vzdělávací, čistě vzdělávací program to určitě není, kulturně vzdělávací poznávací, takhle bych to definoval.“

4.5.2 Zkušenost s programem Erasmus

Jako poslední mne v tomto tématickém bloku zajímalo, jak konkrétně vidí respondenti zkušenost s programem Erasmus, jak by ji definovali a jaký pro ně měl tento zahraniční pobyt význam. Všichni odpověděli, že zkušenost s programem Erasmus vidí pozitivně. Byla to hlavně životní zkušenost, kdy byli studenti sami někde v zahraničí, museli se postarat sami o sobě. Procvičili si jazyk, poznali novou zemi, nové lidi a získali nové přátele.

Zuzana 24: „No hele, no prostě takhle ona i na facebooku je skupina nejsem stejný po mém Erasmu a tam prostě fakt se přidávají všichni, protože ten Erasmu tě fakt totálně změní, poznáš sama sebe, poznáš, nevim prostě, seš najednou sama úplně úplně jidne, úplně jinak, a no nevim no, mě to jako dalo hrozně moc, jednak jsem teda procvičila jazyk, poznala jsem spoustu zajímavějších lidí, hlavně jsme zjistili, že opravdu nezáleží jestli si z Asie, jestli si hinduista nebo muslim, prostě všechny ty mladý lidi jsou na všude světě stejný prostě, kluci balí holky, holky balí kluky a jako tadydleten prostě, víš jako prostě všechny ty mladý lidi jsou stejný a fakt jsme tam byli taková velká rodina a to je

takový na tom asi nejlepší poznání víš prostě, že dokážou lidi spolu vyjít ať jsou z jakýkoliv koutů světa jo, že jsme všude stejný a vůbec ta škola, já jsem byla hrozně ráda, že jsem jela až takhle ke konci, jako kdybych jela na tudletu školu v prváku, tak bych se asi nechtěla vrátit, takže...“

Spíš než studijní zkušenost by hodnotili svůj zahraniční pobyt jako nějaké poznání.

Jára 25: „Se studiem to nemělo nic společného, ještě u mě je velkej rozdíl, že tím, že studuju uměleckou školu, tak tam se daleko hůř pozná nákej jako přínos pro toho danýho člověka, já.. A ještě tím, že ta FAMU je tak jakoby dobrá, což je daný tím, že jak jsme malej stát, tak v podstatě všichni lidi, který tomu nák jako rozumí a jsou dobrý, tak učí na tý FAMU, to znamená, že je tam ta koncentrace těch vopravdu kvalitních pedagogů je tam v podstatě hrozně velice vysoká, kdežto tady musím říct, že po tý filmový stránce, třeba jsem objevil, nebo .. objevil jsem tam jednoho nějakýho rakouskýho režiséra vo kterým jsem do té doby nevěděl, což bylo zajímavý, viděl jsem asi dva dobrý filmy, ale jinak jsem se nic navíc nenaučil. Myslím si, že kdybych byl ten půl rok normálně v Praze, tak se naučím víc.“

4.5.3 Shrnutí

V posledním tématickém bloku jsem se soustředila na zpětné hodnocení programu Erasmus. Různé studie dokazují, že téměř všichni zúčastnění studenti jsou velmi spokojeni se zkušeností s programem Erasmus. [Rivza, Teichler 2007: 464] Většina mých respondentů byla programem Erasmus nadšena, a kdyby měli příležitost, jeli by do nějaké destinace znova. Svoji zkušenost s programem hodnotí jako pozitivní, přesto to však nevyhodnocují jako studijní zkušenost, ale jako životní zkušenost. Životní zkušenost proto, že mohli poznat jinou zemi, kulturu a jak to funguje na zahraničních univerzitách. Dále došli k určitému

osamostatnění, zjistili, že nemusí být na nikom závislí. Velké plus taky dávají zlepšení jazykové úrovně.

5 Závěr

Program Erasmus je pro studenty určitě přínosný. Studenti tento program vnímají velmi pozitivně, ale ne z hlediska studijního, ale životního, protože vycestování studentům umožní určité osamostatnění se po dobu, kterou tráví v zahraničí. Nejzmiňovanějšími a silnými motivy pro participaci studentů na programu Erasmus je zlepšení jazyka, poznání nové země, kultury a lidí. Erasmus vlastně zajistí výlet do ciziny a usnadní nám jeho financování.

Studenti nejprve nebyli plně seznámeni s tím, co program Erasmus obnáší, přesto si informace dohledali většinou na internetu. Před odjezdem museli studenti projít přijímacím řízením, které má každá univerzita nastavené jinak. Po návratu ze zahraničí museli všichni studenti doložit papír obsahující dobu strávenou v zahraničí a splněné předměty a s tím spjatý počet splněných kreditů. Kdyby neodevzdali toto potvrzení, byl by jim odejmut grant.

Program Erasmus naplňují studenti poctivě, přesto si myslím, že určité nedostatky tento program má. Ne všichni studenti musí získat stejný počet kreditů, mění se to v souvislosti s univerzitou, kterou studují. Jak jsem se dozvěděla, na zahraniční studenty je brán velký ohled a zahraniční univerzity se jim snaží ve studiu všemožně vyhovět. Je to vzájemná tolerance a spolupráce, kdy přichází přínos pro obě strany, zahraničním univerzitám se zvyšuje atraktivita a studenti jsou spokojeni, že si mohou zahraniční pobyt užít. Je však důležité, jak studenti daný program vnímají, protože ne všichni jedou do zahraničí, aby pět měsíců pili a bavili se.

Program Erasmus je kulturní program, který slouží studentům k poznávání evropského národa a k prohlubování vzájemných vztahů,

na základě vyjádření studentů bych jej nedefinovala přímo jako vzdělávací program.

6 Seznam použité literatury a pramenů

Bonifazi, Corrado. Evolution of regional patterns of international migration in Europe. In: Bonifazi, C., Okólski, M., Schoorl, J., Simon, P. (eds.) *International Migration in Europe. New Trends and New methods of Analysis*. Amsterdam: Amsterdam University Press. 2008. s.107-128. ISBN 978-90-5356-894-1.

Brettell, Caroline B., James F. Hollifield. *Migration Theory: talking across disciplines*. 2nd ed. New York: Routledge. 2008. 296 s. ISBN 0-415-95427-4.

Castles, Stephen, Mark J. Miller. *The age of migration*. 3rd ed. New York: The Guilford Press. 2003. p. 338. ISBN 978-1-572-30900-5.

De Ville, Philippe, Francois Martou, Vincent Vandenberghe. Cost-benefit Analysis and Regulatory Issues of Student Mobility in the EU. *European Journal of Education* [online]. 1996, vol. 31, no. 2 [cit. 3. dubna 2010], pp. 205-222. Dostupné na Internetu: <<https://jstor.zcu.cz:8443/stable/pdfplus/1503597.pdf>>.

Dervin, F. 2007. The Erasmus experience: halcyon days of hypermodernity? In: Airas, M., Zenkner, V. (eds.). *Yli rajojen. Erasmus Eurooppalaista korkeakoulutusta rakentamassa*. Center for International Mobility CIMO. Libris Oy, Helsinki. Pp 116-125.

Drbohlav, Dušan. *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů*. In: Tatjana Šišková. *Menšiny a migranti v české republice*. Vyd. 1. Praha: Portál. 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.

Gordon, Jean, Jean-Pierre Jallade. 'Spontaneous' Student Mobility in the European Union: a statistical survey. *European Journal of Education* [online]. 1996, vol. 31, no. 2 [cit. 3. dubna 2010], pp. 133-151. Dostupné na Internetu: <<https://jstor.zcu.cz:8443/stable/pdfplus/1503593.pdf>>.

Guri-Rosenblit, Sarah, Helena Sebkova and Ulrich Teichler. Massification and Diversity of Higher Education Systems: Interplay of Complex Dimensions. In: UNESCO Forum Occasional Paper. *Main transformations, challenges and emerging patterns in Higher Education Systems*. [online] 2007 [cit. 3. dubna 2010]. Dostupné na Internetu: <http://portal.unesco.org/education/en/files/55030/11974530175ENA_PUB_MARCH_2007_ENG.pdf/ENA_PUB_MARCH_2007_ENG.pdf>.

Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

Janků, Kateřina. Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem. *Sociální studia* [online]. 2006 [cit. 23. dubna 2010], pp. 13-27. Dostupné na Internetu: <http://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fceb50bfa263ef/KJanku_Modernimigracestehovanisezvlastnimvyznamem.pdf > . ISSN 1214-813X.

Liessmann, Konrad Paul. *Teorie nevzdělanosti : omyly společnosti vědění*. Vyd. 1. Praha: Academia. 2008. 125 s. ISBN 978-80-200-1677-5.

Messer, Dolores, Stefan C. Wolter. Are Student Exchange Programs Worth It? *Higher Education*. July 2005, vol. 54, no. 5. pp. 647-663.

Rivza, Baiba, Ulrich Teichler. The Changing Role of Student Mobility. *Higher Education Policy* [online]. 2007, vol. 20, no. 4 [cit. 3. dubna 2010], pp. 457-475. Dostupné na Internetu: <<https://proquest.zcu.cz:8443/pqdweb/?index=27&did=1388792361&SrchMode=1&sid=1&Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1270974932&clientId=45083>>.

Teichler, Ulrich. Student Mobility in the Framework of ERASMUS: findings of an evaluation study. *European Journal of Education* [online]. 1996, vol. 31, no. 2 [cit. 26. března 2010], pp. 153-179. Dostupné na Internetu: <<https://jstor.zcu.cz:8443/stable/pdfplus/1503594.pdf>>.

Uherek, Zdeněk. Migrace a formy soužití v cílových prostorech. In: Tomáš Hirt, Marek Jakoubek. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: (antropologická perspektiva)*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2005. 279 s. ISBN 80-86898-22-9.

Internetové zdroje

ESN VŠE Praha. [online] [cit. 20. března 2011]. Dostupné na Internetu: <<http://buddy.vse.cz/web/node/2>>.

MŠMT – *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online] [cit. 26. listopadu 2010]. Dostupné na Internetu: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/bolonsky-proces-1>>.

NAEP – *Národní agentura pro evropské vzdělávací programy*. [online] [cit. 6. dubna 2010]. Dostupné na Internetu: <<http://www.naep.cz>>.

7 Résumé

In my thesis I am working with student mobility, student stays abroad and I have primarily focused on the Erasmus program. Thanks to student mobility, students can expand their horizons. Erasmus is an educational program that allows students to study in another country within Europe. My main aim was to show how students conceive of the Erasmus program and what incentives did the students have to take part in the program. Next, I wanted to point out how the program works and how Erasmus students are fulfilled. To find the data I used qualitative research, where I used the method of semi-structured interviews. The interviews I conducted with ten respondents. I gained contact to the respondents through my friends and I also used the snow-ball method. The only condition for selection of respondents was the respondents finished the Erasmus program no more than three years ago. I have come to the conclusion that students conceive of Erasmus as a positive life experience. They usually recruit in program because of improvement of their knowledge of languages and understanding of new cultures. Fulfilling and course of Erasmus is more or less well, in spite of that, some items of the agenda should be more and better developed.

8 Přílohy

8.1 Tabulka č. 1

Přehled respondentů

Eva	FEK	Holandsko	2010/2011
Honza	FAV	Finsko	2010/2011
Jana	FEK	Německo	2008/2009
Jára	FAMU	Turecko	2009/2010
Martin	FAV	Švédsko	2010/2011
Nikola	3. Lékařská fakulta UK	Portugalsko	2009/2010
Ondra	FAV	Finsko	2010/2011
Pavel	Mezinárodní vztahy	Turecko	2009/2010
Vladka	FAMU	Španělsko	2009/2010
Zuzana	FEK	Francie	2009/2010